

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XXVII. Nihil fato vulgi, aut alicui neceßitati stellarum esse
adscribendum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45653

cui nefas est resistere. Ethnicorum vox est: *Superat quoniam Fortuna, sequamur: Quôq; vocat, vertamus iter.*

CAPVT XXVII.

Nibil FATO vulgi, aut alicui necessitati stellarum esse ascribendum.

I.

Baculi supra memorati ineuitabilis felicitas, suspicio- nem fortè alicui posset gignere *Fati* cuiusdam, cum *Fatis* impellentibus adactus vulgò dicatur, qui vtig; non sponte, nec raro, sed velut ineuitabili necessi- tate, nolens volens vel semper felix, vel semper est

Homer.
Odyss. H.

infelix. Et Ethnicorum prouerbio iactatum est, *quod fatis decre- tum esset, id nemini licere euitare.* Quam opinionem didicit do- cuitque etiam Homerus, cuius verius ita verbatim redduntur;

*Post illic, accidet illi,
Quod fatum Parcaq; graues in stamine nerunt
Nascenti tum, cum matris promergeret alio.*

Et qui arbitrio *Fortune*, quæ campi domina dicitur, aliquid, tanquã Dea, tribuunt, facilè in *Fati Fortune* cognati errorem incidunt, vt, cum Næuio, dicant: *Fato Metelli Romæ sunt Consules;* aut vt, cum Priamo, *Fatis* ascribant, quod Helenæ esset imputandum; aut, cum Creonte, pronuncient, *Fato non repugnandum:* aut cum alio, nescio quo, dicant: *Fata viam inuenient:* aut, cum Poëtis, tres *Parcas* esse credant, quas Cicero Erebi & Noctis filias fuisse scri- bit, & easdem *Fata* esse existimat; Hesiodus nascentibus homini- bus bonum malumque conferre censet. Vnde est illud Cleantis;

Cic. l. 3. de
Nat. Deor.

Ducunt volentem Fata, nolentem trahunt.

& istud Maronis:

Virgil. 4.
Eclog.

Concordes stabili Fatorum numine Parca.

Madaurensis Philosophus has ita describit. *Tres Parca, tria Fata sunt numero, cum ratione temporis facientia, si potestatem earum ad eiusdem similitudinem temporis referas. Nam quod in fuso perfectum est, præteriti temporis habet speciem. Et quod torquetur in digitis, mo- menti præsentis indicat spacia. Et quod nondum ex colo tractum est, suba- etumq; curâ digitorum, futuri & consequentis seculi posteriora videtur ostendere.* Nomina *Parcarum* sunt *Clotho, Lachesis, Atropos;* quarum.

quarum prima colum tenet; altera net; tertia filum diffringit. Ab hoc filo vita pendet. Hæ textrices anus omnia negotia mortali-um dispensant, apud istos, infallibili quadam necessitate. Huic laqueum torquent, illi nent diadema. Actum est de homine, quàm primùm natus est, rata sunt omnia, si istis credas; sub Ioue natus, certus est de sceptro; sub Mercurio, certus de patibulo.

Præfens est iste scopulus, vt supra quoq; memini me dice-re, ad homines in desperationem, nostra quoq; ætate, prò dolor, inducendos. Qui etsi ipsa *Fati* explicacione supra allata, satis ma-neat repulsus, hîc tamen paulò enucleatiùs est destruendus. Mul-ti enim *Fati* legibus ita addicunt astringuntque omnia, vt liber-tatem arbitrij manifestè tollant. Quidam namque opinantur, *Fa-tum esse naturalem quandam ac necessariam rerum consequentiam*; eamque ex ipsis astris deducunt. *Homines quando Fatum audiunt*, inquit S. Augustinus, *non intelligunt, vsitata loquendi consuetudine, nisi vim positionis siderum qualis est, quando quis nascitur, vel concipitur.* Alij inquirunt, *Fatum esse indeclinabilem rerum seriem, & catenam, per aterna consequentia ordines, semet implicantem.* De primis Poëta ait: *Nota Mathematicis genesis tua.* Secundi seipsos, ac alios se-cum, catenâ illâ implicant. Vtrique in *Fato* fiunt fatui: illi quia astris, quibus sapiens dominatur, nimiam tribuunt potestatem; isti, quia non satis dispiciunt, quale sit inter facta & facienda discrimen. Nam etsi quod factum est, infectum fieri nequit; id tamen, quod faciendum est, non ita faciendum est, vt liberè nō sit facien-dum, aut vt etiam omitti non possit. Tametsi ergo *Fatum*, prout Ethnici sumebant, significabat aliquam in euentis necessitatem, immo etiam necessitatem in ipso Deo; prout tamen ab Aristote-le, & rectè sentientibus accipitur, non solùm non infert necessita-tem in Deo, cum Deus liberè ordinet fatum; sed etiam in agenti-bus liberis creatis non ponit necessitatem, cum causæ proximæ in effectum influentes, influant iuxta modum eius. Quocirca, si sint libere, influunt cum libertate, seu libertate non euersâ. Nulla er-go neq; à stellis, neq; ab vlla serie causarum est *necessitas antece-dens*. Ita est, non lucent in cœlo sidera otiosè; alios in iram, alios in flaccidum quendam languorem; alios lætos, subtristes alios gignunt; nulli tamen sanæ mentis homini ingerunt necessitatem, nulli adimunt libertatem. Potest lætus tristari, & tristis naturâ, lætari: neque sanè quisquam in lætissimos cachinnos effusior est,

II.

S. Augustin.
lib. 5. de Ci-
uit. cap. 1.

Kk

quàm

quàm cum melancholicus in risum atq; iocum erumpit. Qui autem, ex positura stellarum, bella, victorias, incendia, nuptias, magnatum mortes, prodiciones, fœdera, pacem, amicitias, inimicitias promittunt & antedictum, malo astro nati, & planè calendario indigni sunt. Nec enim merentur, inter Sanctos scribi, qui docere audent quod Sancti omnes refutauerunt.

III.

S. Ambros.
super epist.
ad Coloss. c.
2.

Pugnat contra fatales stellas, cum Apostolo, D. Ambrosius, qui primò astrologiam hanc ostendit fidelibus esse periculosam his verbis: *Videte, ne quis vos depradetur, per Philosophiam & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa huius mundi, & non secundum Christum &c.* Deinde indicat, quoniam eiusmodi astrologiæ se mancipent. *Quia quæ ad præsens sunt, & cernuntur oculis suavia, & oblectabilia videntur, aliquantos seducunt, qui spiritualem rationem despiciendam & ridendam putant desperatione futuri, omnem vim astris assignantes, carnali rationi obnoxij, ne graua credenda sint, sustolli posse in cœlum, neue leuia, venire ad terras, aut aliquid corporeum, sine rerum admixtione generari, repugnantes potentia ac prouidentia Dei. Hanc ergo tertio traditionem vel philosophiâ fallacem & inanem appellat, quia non à potentia Dei ordinata est, sed ab imbecillitate ratiocinationis humane, quæ potentiam Dei, intra scientiam suam coarctat.*

Idem. lib. 4.
Hexam. c. 4.

Quarto docet, in quanta absurda abducatur hæc opinio. *Nonnulli natiuitatum, inquit, tentauerunt exprimere qualitates, qualis futurus sit unusquisq; qui natus sit: cum hoc non solum vanum, sed etiam inutile querentibus, impossibile pollicentibus. Quid enim tam inutile, quàm ut unusquisq; persuadeat sibi hoc esse, quod natus est? Nemo ergo debet vitam suam, studium, morésq; mutare, emitti, quo melior fiat. Sed in ea persuasionem neg, probum potes laudare, nec condemnare improbum, qui necessitati natiuitatis sue respondere videtur. Et quomodo Dominus aut bonis præmia proposuit, aut improbis pœnas, si facit necessitas disciplinam? & conuersationem stellarum cursus informat? Et quid est aliud quàm hominem de homine exuere, si nihil moribus, nihil institutioni, nihil studio relinquitur? Quintò exemplis hanc vanitatem euertens pergit: *Quàm multos videmus ereptos criminibus, atq; peccatis, in meliorem statum esse conuersos? Redempti sunt Apostoli, & congregati ex peccatoribus: non utiq; natiuitatis sue hora, sed Christi eos sanctificauit aduentus, & hora Dominice passionis redemit à morte. Latio ille damnatus capitis, ille cum Domino crucifixus, non beneficio natiuitatis sue, sed fidei confessione ad Paradisi æterna transiuit.**

uit. Ionam in mare non vis natiuitatis, sed dissimulatio diuina preceptio-
nis precipitauit, & offensa: eundemq; celus excipiens ad iudicium
futuri mysterij, post iridium, reuocauit, & prophetia merito gra-
tia referuauit. Petrum de carcere, imminente morte perimendum, An-
gelus Christi, non stellarum series liberauit. Paulum cecitas conuertit ad
gratiam, & percussus à vipera, turbatq; naufragio, non remedia nati-
uitatis, sed deuotionis merita seruauerunt. Quid de illis dicimus, qui eo-
rum precibus cum fuissent mortui, resurrexerunt? Utrum illos sua na-
tiuitas, an Apostolica gratia resuscitauit? Quid opus fuit, ut se ieiunijs
periculisq; committerent? si ad quod volebant, natiuitatis beneficio po-
terant peruenire? Quod si credidissent, dum expectant fatorum necessi-
tatem, nunquam peruenissent ad tantam gratiam.

Sexto affert alia exempla Hipponensis Antistes, cuius
hæc sunt: Fatum ponentes nolunt aduertere, quod electo, ad seminan-
dum agrum die, tam multa grana in terram simul veniunt, simul germi-
nant, & exorta segete, simul herbescunt, pubescunt, flauescunt, & tamen
inde spicas ceteris coeuias, atq; (ut ita dixerim) congerminales, alias
rubigo interimat, alias aues depopulantur, alias homines auellunt. Quo-
modo istis alias constellationes fuisse dicturi sunt, quas tam diuersos exi-
tus habere conspiciunt? An eos penitebit his rebus dies eligere, easq;
ad caeleste negabunt pertinere decretum, & solos sideribus subdent homi-
nes, quibus solis in terra Deus dedit liberas voluntates? Alterum ex-
emplum, nō de segetibus, sed de hominibus ponit, alio loco. De ge-
minis hominibus plurima plurimūq; diuersa monstremus. Nati enim sunt
duo gemini veterum Patrum memoria, ut de insignibus loquar, sic alter
post alterum, ut posterior plantam prioris teneret. Et tanta in eorum
vita fuerunt moribusq; diuersa, tanta in actibus disparitas, tanta in
parentum amore dissimulando, ut etiam inimicos eos faceret inter se ipsa
distantia. Vnus à matre diligebatur, vnus honorem, qui magnus apud eos
habebatur, amisit, alter adeptus est. Addit tertium exemplum. Quid
est hoc, quod vno tempore, momento vno, sub vna eademq; cali positione
de duabus matribus pariter nati, diuersa fata habent? Subiungit
quartum. In ipsis geminorum conceptibus, vbi certè amborum eadem
momenta sunt temporum, saepe fit, ut sub eadem constellatione fatali, al-
ter comparetur masculus, altera femina. Nouimus geminos diuersi se-
xus: ambo adhuc viuunt, ambo etate adhuc vigent. Quorum cum sint
inter se similes corporum species, quantum in diuerso sexu potest: institu-
to tamen & proposito vita ita sunt dispares, ut præter actus, quos necesse

IV,
S. Augustin.
lib 5. de Ci-
uit. c. 7.

Eod. l. c. 3. 4.

Ibid. c. 5.

Ibid. c. 6.

est à virilibus distare femineos, ille in officio comitis militet, & à sua domo penè semper peregrinetur; Illa de solo patrio & de rure proprio non recedat. Insuper, quod est incredibilis, si astralia fata credantur, non autem mirum, si voluntates hominum & Dei munera cogitentur, ille coniugatus, illa virgo sacra est: ille numerosam prolem genuit; illa nec

S. Aug. lib. 2
contra epi-
stolas Pela-
gianorum. c.
7.

nupsi. Quintum denique exemplum ponit in duobus geminis infantibus à meretrice editis, quorum sine baptismo expirauit vnus, alius baptizatus erat, ita scribens: *Hic non est fatum, quia nec stelle vllæ ista decernunt; nec fortuna, quia non fortuiti casus hæc agunt, nec personarum, nec meritorum diuersitas hoc fecerunt: quid restat, quantum ad baptizatum attinet, nisi gratia Dei, quæ vasis factis in honorem gratis datur: quantum autem ad non baptizatum, ira Dei, quæ vasis factis in cõrumeliam, pro ipsius massæ meritis redditur. Sed in illo, qui baptizatus est, non solum ostenditur adiutorium gratiæ Dei, verum etiam in non baptizato documentum. Adiutorium, scilicet in vasis misericordiæ; in vasis autem iræ documentum. In eis enim ostendit iram, & demonstrat potentiam suam, quia tam potens est bonitas eius, vt bene vtatur etiam malis; & in eis notas facit diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quoniam quod ab ira vasis exigit iustitia punientis, hoc misericordiæ vasis dimittit gratia liberantis.* Affert D. Chrysostomus & illud Iosephi exemplum, qui fratrum suorũ perfidiam ac scelus cleuare, eosque consolari cupiens, non cleuauit, per *Fatum*, aut Homeritam Aten seu deam, quæ mala & noxia inferre credita est à Græcis ac Gentilibus; sed per prouidentiam Dei, qui peccatum illorum, in gloriam Iosephi, & ipsorum, bonumque publicum, ordinauit. Dixit enim: *Ego sum frater vester, quem vendidistis in Ægyptum. Nolite pauere, neq; vobis durum esse videatur, quod vendidistis me in his regionibus: pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum.* Qua excusandi eos, qui nos offenderunt, ratione vti nam etiam nos vteremur, reperiremus utiq; omnia nobis mala illata in bonum cooperari, & gaudendi potiùs, quàm irascendi causam haberemus.

Genes. 45. 5.

V.

His exemplis accedunt & aliæ rationes, quæ ab his aliisque Patribus in medium afferuntur. Nam Chaldæi isti aut Chaldæizantes, qui vim vitæ necisque tribuunt natiuitati, afferunt, eam minutissimis colligendam esse momentis, quæ nisi obseruantissimè colligantur, maximum esse discrimen, vt adeò statim post Esau, Iacob aliquis gignatur: *Breui enim atomo exiguoq; momento distare nati-*

natiuitatem inopis & potentis, egentis & diuitis, innocentis & noxy; & plerumq; eadem hora, generari longaeuitati debitum, & prima pueritia etate moriturum, si reliqua disparia sint, & puncto aliquo discreta. Hoc quemadmodum possunt colligere, respondeant. Constitue partum femine. Obstetrix utiq; eum primò cognoscit, explorat vagitum, quo natiuitas colligitur, attendit, virum masculus sit, an femina. Quot vis inter has moras praeferre momenta? Pone Mathematicum preparatum. Nunquid potest vir interesse puerperio? dum mandat obstetrix, audit Chaldaeus, ponit horoscopum in alterius sortem. Iam nati fata migrarunt, de altero queritur, & alterius genitura proponitur. Atque ibidem: Vitalem, inquit, illum signorum duodecim circuitum in duodecim partes diuidunt: & quia triginta diebus sol duodecimam partem sphaerae eius, quae inenarrabilis habetur, regreditur, quo gyrus solis anni circuitu compleatur, in triginta portiunculas, quas *μειδαι* Graeci vocant, unamquamq; duodecim illarum distribuunt portionem; ipsam quoque portiunculam in sexaginta vices conferunt. Rursum unumquodq; de illis sexaginta, sexagesime secant. Quam incomprehensibile est, in quo sexagesimo, tot sexagesime portiuncule natiuitatis momenta constituent: & qui singulorum signorum sit aut motus, aut species in natiuitate nascentis? Unde cum impossibile sit, tam subtiles minutias temporis comprehendere, exigua autem minutia inuehat vniuersitatis errorem, totum negotium plenum est vanitatis. Disputatores eorum, quae sua sunt, nesciunt, & quo modo aliena nouerunt? Quid sibi imminet, ignorant, quo modo possunt alii, quae futura sunt, denunciare? Ridiculum est credere. Quia si possent, sibi potius prouiderent. Hæc Ambrosius: qui addit, nihil mirum esse, si sibi homines ludantur, ubi signa inuoxia blasphemantur: quae si natura noxia esse creduntur, Deus summus arguitur, si fecit, quod malum est, & fuit improbitatis amator. Lactantius ita loquitur: De sapientibus stulti, & de stultis sapientes saepe nascuntur; quod quidam fato ac sideribus assignant. Sed non est nunc locus de fato differendi. Hoc dicere satis est; quod etiamsi astra efficientiam rerum continent, nihilominus omnia à Deo fieri certum est, qui astra ipsa & fecit, & ordinavit. Inepti ergo, qui hanc potestatem Deo detrabunt, & operi eius attribuunt. At ne quis existimet, saltem à Deo, per astra, hominibus imponi necessitatem, addit statim. Hoc igitur Dei munere celesti, atque praclaro, an utamur, in nostra voluit esse potestate. Hoc enim concessio, ipsum hominem virtutis sacramento reliquit, quo vitam posset adipisci. Non posset autem, si in eius potestate, per contrarias

Kk 3 stellas,

S. Ambros.
lib. 4. Hexam.
cap. 4.

Lactant. lib.
de opificio
Dei. c. 19.

stellas, non esset, virtutem exercere, atque astris quocunque demum inclinantibus dominari. Aut quo modo posset virtutem præcipere Deus, quam homo, obstantibus astris, non posset exercere?

VI.

Hoc Fato, igitur acusatur Deus, excusatur homo; quia per Fatum, ad necessitatem genitalem, non ad instituta morum actus nostri factaq, referuntur. Frustra ergo leges, frustra iura, immeritis præmia, innocentibus supplicia proponuntur. Non enim rectè puniuntur, qui aliter facere non potuerunt. Neque necessitas, sed voluntas præmium meretur. Non igitur stolidam tantum, sed & impia est hæc Fatalis Astrologia. Et tamen quàm innumerabiles, hoc ævo, homines opinione ista, se sinunt fascinari? Non recensero iam totos libros, ingenti precio, à summis, medijs, infimis emtos, quibus credunt, omnia describi quæ sibi sunt euentura. Quàm multi, tanquam Sibyllæ folium, æstimant libros cum annalibus Volusi comparandos, in quibus legunt, signo Arietis ortos præstantissimos esse consilio, quod in grege huiusmodi emineat pecus: aut locupletiores, quod vestitum habeat aries naturalem: aut liberales, quod lanam suam aries non inuitus deponat: Laboriosos & patientes seruitij, quos nascentes Taurus aspexerit, quia hoc animal laboriosum & assuetum iugo spontanea seruituti colla submittit: Percussorem quoq, cuius natiuitatem scorpius in sua parte complexus sit; & malicia venena reuomentem, eo quod animal venenatum sit. Ad arbitrium Astrologi, quàm multi, dum se Martios credunt, ad coniunctionem Martis non solum bellant, sed etiam prælia committunt? mercaturas alij, alij sceptrum prehensant, quia se se vel Mercuriales, vel Iouiales arbitrantur? Fati immo Orci mancipia. Nummos accipiunt: cum se homines hominibus vendunt: dant isti nummos, ut se vilitatibus vendant. Intran enim ad Mathematicos, ut emant sibi dominos, quales Mathematicis dare placuerit: vel Saturnum, vel Iouem, vel Mercurium, vel si quid aliud sacrilegi nominis. Intrauit liber, ut nummis datus seruus exiret. Immo vero, non intraret, si liber esset, sed intrauit, quo eum dominus error, & domina cupiditas traxit. Nunc quid hoc experimur, quoties cynigeri, seu Ægyptij illi veratores, seu erronei potiùs, apud nos, circumuagantur? Cum enim illi in vrbes non admittantur, plenis curiosi vijs ad eos excurrunt, vaticiniâque immo mendacissima mendacia ab illis mercantur. Vnde alij minantibus astris tristes, alij spe temerarij, in quantas non inci-

S. Ambros.
loc. cit.

S. Augustin.
super Ioan.
serm. 8.

incidunt calamitates? Certè illud mirari satis non possum, non modò, quòd Calendaria eiuscemodi prædictionibus præriorum, cladium, mortium, fatorum pestilentissima, lucri causa, nonnulli excogitare, alij typis vulgare, alij vendere audeant; sed etiam, quòd tot reperiant emtores, lectores, creditores: immo à Catholicis Magistratibus ac Principibus, contra tot decreta Pontificum, fulmina Conciliorum, & adeò ipsa etiam iura legesque ciuiles, edere, vendere, legere, credere permittantur. Vtinam illud perpendere de expellendis incolis ad Israëlitas dictum: *Gentes istarum possidebis terram, augures & diuinos audiunt: tu autem à Domino Deo tuo aliter institutus es, à qua institutione si recesseris, vide, ne & tu extermineris.* Deut. 18. 14.

At putant, se patrociniū habere sacræ scripturæ, in qua Magi aduentus sui causam illam indicant: *Vidimus enim stellam eius.* Sanè D. Gregorius scribit, Priscillianistas docuisse, stellam hanc fuisse fatum Christi. Quibus accedunt Albumasar & ex eo author Speculi, quòd vulgò Alberto Magno ascribitur, aliique, qui autumant, Mundi Conditoem, in astris, prouidentiam suam, & ea, quæ per illam facturus est, certis notis signasse, & velut characteribus quibusdam inscripsisse. Vnde existimant etiam, in illa Christi stella, Christi ortum Magos legere potuisse; neque ortum tantum, sed etiam mores, miracula, vitamque vniuersam. Petrus de Aliaco Cardinalis & Archiepiscopus Cameracensis scribit, sub tempus Natiuitatis Christi, fuisse concursum Iouis cum Saturno, in Cancro: *in ipsa verò Christi Natiuitate, inquit, Horoscopus erat pars Virginis octaua (quæ religionis mutationes & partu Virginis significat) in culmine verò celi erat Saturnus; in imo autem Sol. Quem Seruatoris Horoscopus in figura spectandum exhibet Sixtus Senensis.*

Verum tametsi hoc de ascensu Virginis & benigno siderum in Christum nascentem aspectu fidei non repugnat, vt ait Salmeron; repugnat tamen rationi, stellam Magis Christi ex Virgine ortum, mores, miracula, singulæque facta ostendere potuisse. Quo pacto enim Christi ex Virgine ortus, transfiguratio, Crucifixio, Resurrectio, res tam supernaturales, arte naturali, qualis dicitur esse Astrologia, deprehendi potuissent? An characteres aliqui in ea stella cernebantur? & litteris fortasse scriptum ibi erat: *Virgo peperit: Christus natus est: Crucifigetur: In calum ascendet?* At cur eas litteras

VII.
Matth. 2. 2.
S. Gregor.
homil. 10. in
Euang.

Petrus de Aliaco Cardin. & Archiep. Camerac. q. 30. in Gen.
Sixt. Senens. lib. 6. Biblioth. c. 10.

VIII.

teras nemo vidit, præter Magos? & quàm Aquilinum eos visum habuisse necesse est, vt litteras illas legere possent? multoque magis Astrologi nostri, quos plerumque vel maculæ Solis excæcant, mirabiles esse debent, si tam procul legere possunt, quæ inscripta sunt in stellis firmamenti, cum sæpe non videant fossam ante pedes patefactam, in quam cælo defixi prolabuntur. Quid quòd omnis Astrologorum obseruatio experièntiã nitatur? Aiunt enim, hoc, & illo, & isto anno, quando Mars cum Ioue concurrit, in Libra, experti sumus seditiões, rebelliones, sæua prælia extitisse. Quare etiam hoc anno, in simili concursu, iterum prælia, seditiões & rebelliones existent. Hæc est seu ars, seu coniectura, seu suspicio spumantis arrogantia. At dicant mihi isti, quam experièntiam habuerint, de Virgine paritura? de nascituro, passuro, aut morituro Deo? Nunquam enim, ante Deiparam, vlla Virgo peperit: nunquam ex homine natus, nunquam passus, aut mortuus est, ante Christum, Deus. Nullam ergo experièntiam, & quod inde conficitur, nullam eiusmodi scientiam, è stella illa, Astrologi habere potuerunt: somnia Priscillianistæ habuerunt, & phantasmata delirorum. Age, qui è schola istorum prodijisti, dic mihi, quid ex Horoscopo, siue concursu stellarum, qui fit, infante in lucem ex vtero matris prodeunte, colligis? Nempe ex ascensu stellæ Iouis, conijcis, puerum, qui tunc nascitur, hilarem fore ac Iouialem: ex ascensu Martis, fore pugnacem: ex ascensu Lunæ variũ fore ac mutabilem: ex ascensu Saturni, melancholicum fore ac suspicacem, eò quòd hæc sidera, ad eiusmodi cõplexiones ac inclinationes, naturalem habeant influxum. Demus tibi hoc. At dic, sodes, quænam stella est, quæ ordinem habeat atque influxum, ad effectus supernaturales? ad miracula producenda? ad Verbi diuini Incarnationem? ad edendum partum, illæsa virginitate? ad genus humanum, ab æterna damnatione, redimendum? Hæc talia nonne fateberis, supra omnem vim stellarum, excedere? & à sola supernaturali omnipotentia Dei perfici posse? Non ergo *Fatum* aliquod in stella Magorum est collocandum.

I X. Quod vel inde constat, quia Redemptor noster, vti rerum omnium, ita etiam stellarum est Dominus. Quare non fas est, vt ille stellis, sed vt stellæ illi subijciantur. Dum non puer ad stellam, ait S. Gregorius, sed stella ad puerum cucurrit, si dici liceat, non stella fatum pueri, sed fatum stella is, qui apparuit, puer fuit. Quamobrem rectè

rectè Augustinus, contra Manichæos dicentes, Christum colligatum esse stellis, & esse sub fato stellarum, sic concludit: *Stella illa, quam viderunt Magi, Christo secundum carnem nato, non ad decretum dominabatur, sed ad testimonium famulabatur; nec eum subyiebat imperio, sed indicabat obsequio.* Atque post illa: *Non ideo, inquit, Christus natus est, quia illa extitit; sed ideo illa noua exorta est, quia Christus natus est.* Vnde, si dici oporteret, non stellam Christo, sed Christum stellæ fatum fuisse diceremus. Ipse quippe illi, non illa huic nascendi attulit causam. Si ergo sunt fata, quæ a fando, id est, dicendo appellata sunt, quoniam Christus verbum Dei est, in quo, antequam essent, dicta sunt omnia, non consortium siderum, fatum Christi est; sed fatum etiam siderum Christus est, qui & ipsam carnem sub calo creatam ea voluntate assumpsit, qua etiam calum creauit; ea potestate deposuit, & recepit, qua etiam sideribus imperauit.

Quo pacto igitur Christum natum, in stella, Magi viderunt, quando eum non arte Astrologica, non scientiâ Fati, non notis stellæ inscriptis potuerunt cognoscere? Communis est Basilij, Hieronymi, aliorumque SS. PP. sententia, Christum stellæ nouæ indicio à Magis cognitum, quia, sicut cometæ mortes regum mutationesque regnorum portendunt; ita Balaam vaticinatus erat, cum Christo stellam orituram. *Orietur stella ex Jacob.* Magi ergo, vel posterius, vel successores Balaam Ierosolymam venientes dicebant: *Vbi est, qui natus est Rex Iudeorum? vidimus enim stellam eius,* quem è vaticinio Balaam, ex prædictione Sibyllæ, denique instinctu & reuelatione diuina, stellæ indicio designatum nouimus. Cur enim vaticinium Balaam successores eius latuisset, quod neque Romanis fuit incognitum? Siquidem & Cicero, & Suetonius, & post illos etiam Orosius, tradunt, communem tum famam fuisse, ex Iudæa proditurum regem, qui omnibus dominaretur, quod Gentiles Vespasiano suo falsò tribuerunt; Sibylla autem & Chalcidius Gentilis ac Platonicus Philosophus, Christo ex Virgine nascituro. Sibyllæ oraculum tale extat.

*Diuinamq; Magi stellam coluere recentem,
Monstratusq; Dei præcepta sequentibus infans
Est in præsepi.*

Chalcidius autem ita scribit: *Est alia sanctior & venerabilior historia, quæ perhibet de ortu stellæ cuiusdam, non morbos mortésq; denuntiantis, sed descensum DEI venerabilis ad humane conuersionis, re-*

Li

ramq;

S. Augustin.
lib. 2. contra
Fauft. cap. 5.

X.

Num. 24. 17.

Matth. 2. 2.

Cic. lib. 2. de
diuinat.
Sueton. in
Vespasiano.
Orosius lib.
6. cap. 6.

Lib. 8. orac.
Sibyllin.

Chalcidius
in Timæum
Platonis.

vūm, mortalium gratiam: quam stellam cum nocturno itinere suspēxissent Chaldaorum profecto sapientes viri, & consideratione rerum gestarum satis exercitati, quesisse dicuntur recentem Dei ortum, reperitāq; illa maiestate puerili, venerati esse, & vota Deo tanto conuenientia nuncupasse.

XI.

Imperf. op.
author. ho
mil. 2.

Imperfecti operis auctor refert, Successores Balaam, post oraculum eius de stella ex Jacob oritura, per singulas aetates, aliquos deputasse, qui identidem caelum contemplarentur, vt stella huius ortum, in monte, qui Victorialis dicebatur, obseruarent; tandemque, cum hi ipsi Magi eius ortum praestolarentur, apparuit eis, inquit, descendens super montem illum Victoriam, habens in se formam quasi pueri parvuli, & super se similitudinem crucis; & locuta est eis, & docuit eos, & praecepit eis, vt proficiscerentur in Iudaeam. Proficiscentibus autem eis, per biennium, praecedebat stella, & neq; esca, neq; potus defecit in peris eorum. Haec incertae fidei esse, merito iudicat

Cornel. de
Lap. in c. 2
Matth. S. E.
piph. ha-
rec. 26.
S. Augustin.
serm. 2. de
Epiph.

Cornelius nosse; & ex Apocryphis Sethianorum haeticorum libris transumpta, ipse fatetur author, & docet Epiphanius. Itaque longè verosimilius est, non visam in stella imaginem, sed Magos, visa stella, secretiori caelestis Numinis afflatu motos, hanc quasi caeli linguam loquentem audiuisset, eamque radios suos longiores, instar cometæ versus Iudaeam clariùs extendentem, vsque ad cunas Christi profecutos esse. Dedit aspicientibus intellectum, qui praestitit

Leo serm. 4.
de Epiph.

signum, ait S. Leo, & quod fecit intelligi, fecit inquiri; & se inueniendum obtulit requisitus. Tam scilicet formosa claritas, tamque extraordinaria fuit maiestas stellæ, vt facillè Magi, iam antè de ea à Balaam moniti, aliquid eam diuini portendere arbitrarentur. Certè in ea Angelus Magos duxit, sicut olim in columna ignis Israelitas; quæ noua fuit, neque ante, neque postea visa; non, vt ceteræ, quarto Mundi die, sed, ipsa nocte Natiuitatis Christi, vel creata, vel producta atque ex aëre condensato efformata; loco, motu, tempore (nam & interdiu lucebat) duratione (durauit enim tantum per 13. dies) magnitudine, subductione sui, & ostensione repetita, nec non & statione (stetit enim supra domum, vbi erat puer) ac splendoris excellentia à ceteris astris discriminata. Nam hæc, vt S. Ignatius, qui paulò post Christum vixit, testatur, stella

S. Ignat.
epist. 14.

fulsu, exuperans omnes, quotquot antè fuerant: lux enim illius erat inenarrabilis, & stuporem incussit omnibus aspicientibus eam rei nouitatem: omnia autem reliqua astra una cum sole & luna chorus fuere stellæ illius

lius: ipsa verò claritate exuperabat omnes. Immo, ex mente Prudentij, erat stella, que solis rotam vicat decore ac lumine. Idonea igitur fuit, quæ Magos raperet in admirationem, & incitaret, vt indagarent. quem portenderet,

Prudent. in Hymn. Epiph.

Hic mihi Magorum insignem, prudentiam & plenum dignitatis & antiquitatis exemplum perpendite. Quid enim, conspecto hoc nouo tam splendido meteoro, fecerunt? An id. velut stulti nauar, ignem fatuum, tanquam Castorem & Pollucem, fratres Helena lucida sidera, & Numina maris ac tempestatum adora- uerunt? An Phæbum sibi inde aliquem, aut Dianam; aut nepo- tem Atlantis finxerunt? Nequaquam. Sed, sicut olim Dauid, in- cundissimo siderum intuitu, in amandum siderum conditorem exarsit dicens: *Laudate Dominum, sol & luna; laudate eum omnes stelle & lumen*; ita & sapientes isti viri, non in creatura submersi sunt, sed ad Creatorem, per creaturæ pulehritudinem, euocari se se iudicauerunt. *Vidimus enim, inquit, stellam eius, in oriente, & uenimus adorare eum.* Pari modo & nos agnoscamus, dilectissimi, in Magis adoratoribus, Christi uocationis nostræ fidei primicias, & ex- ultantibus animis beata spei initia celebremus, ait S. Leo. Felix qui per hanc, & omnes stellas, se finit ad Christum duci: miser qui se finit, abduci ad Fatum, aut, vt illi sidus sit Deus. Siquidem *vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: & de his, que videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui est, neq; operibus attendentes, agnouerunt, quis esset artifex: sed aut ignem aut spiritum, aut citatum, aërem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam (seu Oceanum tan- quam Neptunum) aut Solem & Lunam, rectores orbis terrarum pu- tauerunt. Quorum si specie delectati, Deos putauerunt: sciunt, quanto his dominator eorum speciosior est. Speciei enim generator hac omnia con- stituit. Aut si virtutem & opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam, qui hac fecit, fortior est illis: à magnitudine enim speciei & creaturæ, cognoscibiliter poterit Creator horum videri.*

XII.

Psal. 148. 3.

Matth. 2. 2.

Leo serm. 2. de Natiu.

Sap. 13. 2.

Restat alterum Fati genus, tantò periculosius, quantò sub- tilius. Qui enim Deum sciunt omnia præuidere, eiusque præscien- tiam falli non posse, *indeclinabilem quandam rerum seriem & cate- nam, per aternæ consequentia ordines, semet implicantem* constituunt, quam Fatum vocant: quo & rerum contingentiam, & voluntatis delectum libertatēque, & modum agendi causarum particula- rium è medio tollunt. Ex quo errore etiam alia absurda conse-

XIII.

S. Ambros.
l. 4. Hexam.
cap. 4.

quuntur. Nam, vnà cum libertate, homini auferunt merita præ-
miorum: quia quod sponte non fit, sine merito fit. *Que enim mer-
ces homini Christiano, si non ex voluntate, sed ex necessitate curas suas
& opera componit? Ubi enim directa necessitas, ibi inhonorata industria;*
ait S. Pater. Item Deum faciunt authorem peccati, vt qui homini-
bus imponat peccandi necessitatem. Quin & Mundo præcipuum
quendam adimunt ornatum, in quo pulcherrima est varietas, si
aliæ causæ necessariò, aliæ contingenter, aliæ ex libertate operen-
tur. Quamobrem, contra hoc *Fatum*, omnes SS. Patres, vnanimi
consensu, pugnant. Pugnaverunt & Ethnicorum sapientes, quo-
rum nonnemo, cum seruus vapulans diceret: *In fatis fuit, vt su-
rarer*: respondit: *in fatis fuit, vt vapulares*; ita *Fatum Fato* quasi
cuneum cuneo pepulit. Periculosissimus hic diaboli laqueus est,
quo argutuli, sed non satis docti capiuntur. Vt ignauiam suam ex-
cusent, Deum accusant. *Fatum* obtendunt, vt firment desperatio-
nem. Quid enim tentet, qui aliter facere non potest? aut quid
speret, de quo actum est? Sed, vt insanis istis vel medicus helle-
borum porrigat, historiam, ex pio authore, vtilissimam dabo.

XIV.
Cæsarius
Heisterb. l. 1.
c. 27.

*Ex relatione, inquit, cuiusdam viri religiosi cognoui, Ludo-
uicum Langrauium, patrem Hermanni Langraui, qui ante hos duos
annos defunctus est, in errorem periculosum non solum proprie animæ,
sed & subditorum substantiæ decidisse. Qui cum esset prædo ac tyrannus
maximus, duras ac plurimas in sibi commissum populum faciens exactio-
nes, multas Ecclesiarum sibi vsurpans possessiones; & propter hoc, aliâq;
plurima mala, à viris Religiosis corripere, qui ei proponebant, in con-
fessione, pœnam malorum, & gloriam electorum, verbum miserabile re-
spondit: Si prædestinatus sum, inquit, nulla peccata poterunt mihi regnũ
calorum auferre; si præscitus, nulla bona mihi illud valebunt conferre.
Et sicut mihi dicere solebat Nonnus Conradus senex monachus noster,
de Thuringia partibus oriundus, versiculum illum Psalmistæ: Cælum
cæli Domino, terram autem dedit filijs hominum, loco prouerbij, ad
suam excusationem, arguentibus se proponebat. Erat siquidem litera-
tus, & ob hoc amplius induratus. Et, cum ei dicerent viri timorati;
Domine, parcite animæ vestre; desistite peccare; ne Deus prouocatus
peccatorem in peccatis occidat: iterum respondit: Cum venerit dies mor-
tis meæ, moriar; non illum potero bene viuendo extendere, neq; malè vi-
uendo præuenire. Volens illum pius Dominus à tanto errore misericor-
diter reuocare, & reducere ad mentem, infirmitate periculosa cepit eum
flagel-*

Psal. 113.

flagellare. Vocatus est medicus eius, vir bonus & discretus, & non solum in Physica, sed etiam in Theologia non mediocriter litteratus. Cui Princeps dixit: *Vt vides infirmus sum valde, adhibe curam, ut possim conualescere.* Memor medicus illius erroris respondit: *Domine si venit dies mortis vestrae, non vos poterit cura mea morti subtrahere; si vero morituri non estis de infirmitate ista, superflua erit medicina mea.* Et ille: *Quomodo sic respondes? si mihi non fuerit adhibita cura diligentia, & diata proposita, potero tam à meipso, quàm ab alijs imperitis negligi, & ante tempus mori.* Audito hoc verbo Physicus multum hilaris effectus, data occasione respondit: *Domine, si creditis, vitam vestram posse protelari virtute medicinae, quare hoc credere renuitis de poenitentia, & operibus iustitiae, quae sunt antidota animae? sine his animae moritur sine his ad sanitatem, quae est in futura vita, nemo peruenit.* Considerans Lant grauius pondus verborum, & quòd rationabiliter perorasset, dixit ei: *De cetero esto medicus animae meae, quia per tuam linguam medicinalem Deus liberauit me à maximo errore.*

Possit hoc exemplum & alios ab errore hoc liberare, si id vellent, apud se, seriò expendere. Nam, si dilemma illud verum esset: neque comedere, neque bibere, neque dormire, neque laborare deberent homines, sed omnia à Fato suo expectare ac dicere: *Si moriendum mihi est, moriar etiam si bibam, etiam si comedam, etiam si dormiam, etiam si laborem: si non moriendum, non moriar, etiam si non comedam, non bibam, non dormiam, non laborem.* Igitur neque comedam, neque bibam neque dormiam, neque feram, neque metam. Hoc pacto argumentatus est olim S. Antistes Mediolanensis, contra eos, qui omnia reuocant ad agendi necessitatem scribens: *Cur laborat agricola, & non magis expectat, ut illaboratos fructus, privilegio suae natiuitatis inuehat receptaculis horreorum? Si ita natus est, ut ei diuitiae atq; opes affluant, & sibi spontaneos redditus, sine ullo semine, & labore, terra parturiat: non vomerem aruis imprimat, non curuae manus falci admoueat, non legende vindemia subeat expensam: sed vltro ei in omnes serias fluentia vina fundantur, sponte ei oleum nullis inserta caudicibus siluestri olere bacca desudet: nec diffusi aequoris transfretaturus periculum propriae salutis solicius mercator horrescat, cui otioso potest quadam, ut aiunt, sorte genituali diuitiarum thesaurus allabi. Sed non hac est vniuersorum sententia. Deniq; impiger depresso aratro terram scindit agricola, nudus arat, nudus serit, nudus sole feruente tostas aestate colligit fruges: & negotiator*

XV.

S. Ambros.
l. 4. Hexam.
cap. 4.

impatiens stantibus Euris intuto plerumq, nauigio sulcat mare. His talibus quotidianis exemplis clarissimum fit, nullam, in operibus humanis molendis, Fati necessitatem, libero arbitrio industriaeq; vincula iniicere; nec Fatum, si quod est, hominis in vtramque partem agendi facultatem excludere.

XVI.
S. Augustin.
l. 5. de Ciuit.
cap. 8.

reijcit D. Augustinus, cuius hæc sunt: *Qui verò nō astrorū constitutiōnem, (sicuti est, cum quidam concipitur, vel inchoatur) sed omnium cōnexionem seriēq, caussarum, qua sit omne, quod sit, Fati nomine appellabant; non multum cum eis de verbi controuersia laborandum aucterandum est: quandoquidem ipsarum caussarum ordinem & quanda connexionem Dei summi tribuunt voluntati & potestati, qui optime & veracissime creditur, & cuncta scire ante, quam fiant, & nihil inordinatum relinquere: à quo sunt omnes potestates, quamuis ab illo non sint omnium voluntates. Ipsam itaq, præcipue Dei summi voluntatem, cuius potestas insuperabiliter per cuncta porrigitur, eos appellare Fatum sic probatur.*

Senec. lic. 4.
de Beneficiis,
cap. 7.

Stoici verba accipe: *Natura, inquit, hæc mihi præstat. Non intelligis, te, cum hoc dicis, mutare nomen Deo. Quid enim aliud est natura, quam Deus, & diuina ratio toti mundo, & partibus eius inserta? Quotiens voles, tibi licet aliter hunc authorem rerum nostrarum compellere &c. hunc eundemq, & Fatum si dixeris, non mentieris. Nam cum Fatum nihil aliud sit, quam series implexa caussarum, ille est prima omnium causa ex qua cetera pendent. Quæcumq, voles illi nomina proprie aptabis, vim aliquam effectumq, celestem continentia. Toti appellationes eius esse possunt, quot muneræ.*

Boëtius l. 5.
de consolat.
prosa 6.

Hæc vt sine errore Stoicorum intelligantur, intelligenda est mens Boëtij Fatum sic describentis, vt dicat, illud aliud nihil esse, quam *inherentem rebus mobilibus immobilem dispositionem, per quam diuina prouidentia suis quaq, nequit ordinibus: seu, vt alij clariùs breuiùsque definiunt, ordinem caussarum secundarum, diuinam prouidentiam exequentium.* Quia autem Deus, per medias causas, pleraque, in hoc Mundo exequitur, & que à Deo sunt, ordinata sunt, potest illa ordinatio spectari, vel prout in ipso Deo est, quo pacto prouidentia appellatur; vel prout est in causis ordinatis, & à Deo ad effectus producendos directis; qua ratione ordinatio Fatum potest vocari, estq, *ordo rebus mobilibus inherens, quia causæ secundæ in quibus Fatum esse dicitur, in se spectatæ mutabiles sunt, & hoc vel illo modo operari possunt; nuncupatur tamen idem ordo immobilis, non in se vel absolute,*

lutè, sed ad diuinam prouidentiam; unde oritur, relatus. Per eiusmodi autem ordinem seu dispositionem dicitur *diuina prouidentia suis quæque necesse ordinibus*, quia, illius interuentu reipsa, perficit Deus, quæ apud se statuit faciendæ. Videt enim omnia antè, quàm fiant: & alia quidem absolutè statuit facere, alia autem, facere, sub conditione; alia etiam permittere: quæ omnia certò præuidet. Vnde illa, vt in scholis loquuntur, *in sensu composito*, seu posito, quòd præuideantur à Deo, qui falli non potest, necessitatem quandam, non *antecedentem*, sed *consequentem* accipiunt; quæ libertati non obstat. Sicut non obstat libertati urbem, sua sponte, ingredientis, quòd eum vigil in turri excubans videat ingredientem. Liberè ingreditur in urbem, & posset non ingredi, si vellet, aut sub ipsa etiam porta reuerti; quòd ipsum etiam excubitor è turri videret. Si tamen ponamus, videri eum ingredientem à vigile, necesse est, eum ingredi, non quidem absolutè, & quantum attinet ad illius liberrimam voluntatem; sed respectiuè, atque in ordine ad illum, qui eum conspicit intrantem: non enim eum, conspiceret, si non intraret; nec posset non intrare, si intrare conspiceretur; si tamen sponte non intraret, intrare non conspiceretur. Hoc intellectu fortasse Martianus scripsit, Parcas esse, librarías cælitum, archiuique custodes, quæ sententias Iouis, orthographæ, studio veritatis, excipiant, apud Poëtas. Nam, in libro vitæ, & in diphthera diuinæ Prouidentia, inscripta sunt, quæ sunt prospecta, & si prospecta, vera sunt: itaque certò atque infallibiliter erunt futura; licet non futura, & adèò etiam non prospecta esse, potuissent, si, qui liberè agunt, aliter agere voluissent.

Hanc subtilitatem, quia non satis docti, non satis capiunt, *Fati* nomen antiquis Patribus & suspectum, & periculosum visum est; neque tamen, ob infallibilem Dei prouidentiam, omnino repudiatum. Hinc circumspectè D. Augustinus ait: *Omnia fato, fieri, non dicimus; immo nulla fieri fato dicimus: quoniam fati nomen ubi solet à loquentibus poni, id est, in constitutione siderum, qua quisq; conceptus, aut natus est, quoniam res ipsa inaniter asseritur, nihil valere monstramus. Ordinem autem causarum, ubi voluntas Dei plurimum potest, neq; negamus, neq; fati vocabulo nuncupamus, nisi forte vt fatum à sando dictum intelligamus, id est, à loquendo. Non enim abnuere possumus, esse scriptum in litteris sanctis: Semel locutus est Deus, duo hæc audiui: Quoniam potestas Deest: &, Tibi, Domine, misericordia,*
qui

XVII.

S. Augustin.
lib. 5. de Ci-
uit. cap. 9.

qui reddis unicuique, secundum opera eius. Quod enim dictum est, semel locutus est Deus, intelligitur, immobiliter, hoc est, incommutabiliter, sicut noui incommutabiliter omnia, quae futura sunt, & quae ipse facturus est. Hac itaque ratione possemus à fando fatum appellare, nisi hoc nomen iam in alia re soleret intelligi, quò corda hominum nolumus inclinari. Et ibidem. Voluntates nostrae aliquid per se valent, quia valituras atque facturas ille praesciuit, cuius praescientia falli non potest. Quapropter, si mihi fati nomen alicui rei adhibendum placeret, magis dicerem, fatum esse infirmioris, potentioris voluntatem, qui eum habet in potestate, quam illo causarum ordine, quem non usitato, sed suo more, Stoici fatum appellant, arbitrium nostrae voluntatis auferre. Vbi in compendio habes, quidquid huc vsque disputatum est, nomen Fati vitandum. Christiano, aut ita intelligendum, ut neque ab astris, neque à causarum ordine vis aut necessitas liberae hominis voluntati inferri existimetur; tamen si Deus, etiam quae liberè ac contingenter futura sunt, necessariò & non contingenter, sed certò ac infallibiliter prauideat, & unicuique, secundum opera eius, quae prauidet, reddere statuat; siue praemia, secundum misericordiam, siue supplicia secundum potestatem. Hinc sicut à Quintiliano, *sua quisque Fortune faber*, ita etiam sui dici quisque potest Fati author; prout enim se gerit, sic recipit. Sic Deus infallibiliter recepturum vidit, sic ab aeterno, visis delictis, aut meritis, incommutabiliter statuit: sic facta, antequam fierent, iudicauit. Qua de causa rectè Sophonias dixit: *Querite Dominum omnes mansueti terra, qui iudicium eius estis operati*: ita enim estis operati, sicut Deus ab aeterno prauidit iudicauitque, vos mercede dignos, *querite ergo Dominum*, ut ab eo, quod meruistis, accipiatis. At quaerat aliquis, si homines, Fato non aguntur, sed diuina prouidentia omnia contingunt, quamobrem tanti Casus humana rotent? posset enim utique caelestis illa sapientia hominem, per compendia ducere, Huic quaestioni etsi sufficerent causae Casuum superius allatae, paulò tamen deductius, est respondendum.